

MEMO van college aan de raad

datum : 26 april 2011
aan : Gemeenteraad
van : College
onderwerp : Convenanten gasopslag Bergermeer
Portefeuillehouder : A. Hietbrink
Inlichtingen bij : M. Klaver-Blankendaal

Aanleiding

- De memo wordt opgesteld als antwoord op een toezegging in raadscommissie van 6 januari 2011 door wethouder A. Hietbrink

Kernboodschap

Toezegging: Er wordt met Taqa onderhandeld over de door de commissieleden ingebrachte bemerkingen en om een opschortende voorwaarde en het oprekken van de schadepriode in de convenanten te laten opnemen.

Naar aanleiding van de toezegging in de algemene raadscommissie van 6 januari 2011, zijn de door de raadsleden gemaakte opmerkingen voorgelegd aan TAQA. Naar aanleiding van deze opmerkingen zijn onderhandelingen gaande. De onderhandelingen lijken in een impasse te raken, daarom heeft ons college bijgaande brief aan TAQA opgesteld, welke u ter informatie ontvangt.

Bijlagen

- 1). Brief naar TAQA
- 2). Brief van TAQA met beantwoording van de vragen van de raad (8 april 2011)
- 3). Brief van minister Verhagen aan de Tweede Kamer (5 april 2011)

gemeente BERGEN

TAQA Energy B.V.
K. Huijsmans
Postbus 11550
2502 AN 'S GRAVENHAGE

Afdeling : Ontwikkeling
Onderdeel : Ontwikkelaars
Contactpersoon : M. Klaver-Blankendaal
Doorkiesnummer : 072 8880361
Bijlage(n) :

Datum : 18 april 2011
Uw brief van : 8 april 2011
Ons kenmerk : 1100981
Uw kenmerk : TEN-DM #41112-v1
Verzenddatum : 18 april 2011

Onderwerp : Convenanten bodembeweging en bouwen

Geachte heer Huijsmans,

Al geruime tijd is gesproken over het opstellen van convenanten met betrekking tot schade door aardbevingen en schade en overlast bij bouwen. Ons college is in december onder voorwaarden akkoord gegaan en heeft de convenanten voorgelegd aan de raad. De raad heeft naar aanleiding van de convenanten een aantal vragen gesteld, door u beantwoord in uw brief van 8 april 2011.

Zoals al eerder gesteld zijn wij u erkentelijk voor beantwoording van de vragen vanuit onze raad. Wij hebben echter het gevoel dat na de beantwoording van de vragen e.e.a. in een impasse dreigt te raken door verschillende verwachtingen wederzijds.

Naar aanleiding van het Algemeen Overleg in de Tweede Kamercommissie EL&I van 30 maart 2011 zijn door minister Verhagen enkele toezeggingen gedaan aan de Tweede Kamer. Op 5 april 2011 heeft de minister nog nader antwoord gegeven op openstaande vragen.

Ten aanzien van de nulmeting heeft minister Verhagen het volgende geantwoord:
'Om zoveel mogelijk aan de zorg van de bewoners van tegemoet te komen, heb ik TAQA bereid gevonden in samenwerking met de gemeenten een nulmeting uit te laten voeren binnen de risicocontour.

Voor de uitvoering van deze toegezegde nulmeting van kwetsbare objecten in de omgeving van gasopslag Bergermeer zal een aantal stappen moeten worden ondernomen. Het plan is om een onafhankelijk bureau een representatieve dwarsdoorsnede te laten maken van de bebouwing binnen het relevante gebied in Bergen en Alkmaar resulterend in een aantal referentiewoningen per wijk. Ook zullen referenties worden geselecteerd voor kwetsbare objecten waarvan de bouwkundige staat mogelijk aanleiding geeft tot grotere schade in het geval van een beving. Deze stappen zullen een nadere uitwerking zijn van het convenant bodembeweging dat TAQA reeds met drie van de vier betrokken gemeenten (Alkmaar, Heiloo en Schermer) heeft gesloten. Belangrijk is dus dat ook de gemeente Bergen nu de

gemeente BERGEN

bereidheid moet tonen om de onderhandelingen over het convenant af te ronden en dat kader mee te denken over de verdere inrichting van de nulmeting.'

'De heer Dijkgraaf heeft ook gevraagd naar de mogelijkheid van voorfinanciering van eventuele schadeafwikkeling door TAQA. Ik ben verheugd dat ik u kan aangeven dat ik TAQA bereid heb gevonden om expliciet in het convenant bodembeweging op te nemen dat zij de voorfinanciering voor haar rekening neemt van het herstel van vastgestelde schade als gevolg van bodembeweging gerelateerd aan de gasinjectie en/of productieactiviteiten in de Gasopslag Bergermeer.'

Uit deze beantwoording hebben wij opgemaakt dat zowel de nulmeting als het schadefonds deel moeten gaan uitmaken van de convenanten. In het gesprek dat gevoerd is met o.a. wethouder Hietbrink bleek ook uw bereidheid tot het aanpassen van de convenanten. Uitgesproken is ook dat de convenanten op bepaalde aspecten verduidelijkt kunnen worden en dat ook de andere gemeenten akkoord zouden moeten gaan met de strekking van de aanpassingen aan het convenant.

Onze gemeente heeft gevraagd naar een nieuwe versie van de convenanten. Hierop is onderstaande reactie per e-mail van 13 april 2011 gekomen:

'Met de, zoals je stelt, uitgebreide beantwoording van de vragen voor de Raad hoop ik een positieve bijdrage te leveren aan de Bergense besluitvorming betreffende het overeenkomen van convenanten tussen Bergen en TAQA Energy, zoals deze convenanten ook zijn overeengekomen tussen overige gemeenten en TAQA Energy. Ik stel voor dat je in de context van bovenstaande opmerking de informatie beschikbaar stelt aan het College.'

Op 12 april 2011 ontvingen wij bovendien van dhr. Verhoog een e-mail met daarin de opmerking dat TAQA "alvorens in samenspraak uitwerking te geven aan de benadering van de minister" er aan hecht "omwille van de nodige helderheid eerst diens besluitvorming af te wachten". De besluitvorming waar op gedoeld wordt is die van de ministers. Deze besluitvorming is voorzien in mei 2011.

Uit deze reacties maken wij op dat TAQA op dit moment van ons verwacht de bestaande ongewijzigde convenanten voor te leggen aan onze raad en tot ondertekening over te gaan. Dit is echter niet in de geest van het gestelde, naar aanleiding van het Algemeen Overleg van de Tweede Kamer commissie van EL&I op 30 maart 2011. De gemeente Bergen is graag bereid om de onderhandelingen over de convenanten af te ronden. Dit kan echter niet zonder dat uitvoering wordt gegeven aan de aanpassingen aan de convenanten. Omdat hiervoor ook weer overleg met de andere gemeenten moet plaatsvinden, moet het proces wel in gang gezet worden willen de convenanten aan de raadsvergadering van 16 juni 2011 voorgelegd kunnen worden.

Naast bovenstaande rest ons nog de vraag inzake omgekeerde bewijslast. In een eerder concept van de convenanten is ten aanzien van de omkering van de bewijslast onderstaande tekst opgenomen:

'Indien aanwijzing bestaat dat schade veroorzaakt is door bodembeweging als gevolg van het project Gasopslag Bergermeer, door onafhankelijke monitoring van aantoonbaar geregistreerde bodembeweging door een onafhankelijk bureau (KNMI en/of andere onafhankelijk instituut), zal de verantwoordelijkheid om aan te tonen dat de schade niet veroorzaakt is door gaswinning, bij TAQA liggen.'

gemeente BERGEN

Nu ligt nog steeds de bewijslast bij degene die de schade vordert. Over bovenstaande tekst was in een eerder stadium in de werkgroep convenanten consensus bereikt. Wij zouden derhalve bovenstaande tekst opnieuw in het convenant opgenomen zien.

Een afschrift van deze brief zal tevens worden toegezonden aan de overige gemeenten, het ministerie van EL&I en de leden van de Tweede Kamer.

Hoogachtend,
college van Bergen,

drs. W.J.M. Bierman,
secretaris

drs. H. Hafkamp,
burgemeester

TAQA Energy B.V.

www.taqaglobal.com/nl

Het College van Burgemeester en Wethouders van Bergen
De heer drs A. Hietbrink
Postbus 175
1860 AD Bergen

8 april 2011

Onderwerp: Beantwoording vragen vanuit de Raad
Ref: TEN-DM #41112-v1

Geachte heer Hietbrink,

Aansluitend op het constructieve gesprek dat wij met u mochten hebben op 1 april jl. ontvangt u hierbij onze schriftelijke reactie op de voorgelegde vragen vanuit het College en vanuit de Raad betrekking hebbende op de Convenanten Bodembeweging en Bouwschade.

In de beantwoording van de vragen hebben wij betrokken de brief van de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gedateerd 5 april 2011. Bij enkele vragen hebben wij direct naar deze brief verwezen.

Vragen die tevens zijn ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP zullen worden behandeld door de Ministeries van EL&I en I&M in de Nota van Antwoord op dit RIP. Op de beantwoording van deze vragen kunnen wij hier niet vooruitlopen, waarvoor wij u begrip vragen.

Zoals met u besproken zal ter informatie een afschrift van deze brief en bijlage worden verzonden aan de contactambtenaren van de gemeenten waarmee de convenanten zijn overeengekomen. Een afschrift van deze brief met bijlagen wordt tevens ter informatie verzonden aan de projectleider Ministerie EL&I.

Wij vertrouwen er op u middels deze brief naar behoren te hebben geïnformeerd. Voor nadere vragen kunt u natuurlijk altijd contact opnemen met ondergetekende.

Met vriendelijke groet,
TAQA Energy B.V.

Koos Huijsmans
Manager permitting & civil

Bijlage: Memo vragen vanuit de Raad, gemeente Bergen, gedateerd 31 maart 2011

MEMO

datum : 31 maart 2011
aan : TAQA
onderwerp : VRAGEN VANUIT DE RAAD

Naar aanleiding van de vragen vanuit de Raad en het College van B&W, zoals uiteengezet in de memo van 31 maart 2011, volgen hieronder – per vraag – de antwoorden van TAQA.

Den Haag, 8 april 2011.

VRAGEN VANUIT COLLEGE

1. Kan er getekend worden onder opschortende voorwaarde; de voorwaarde dat onherroepelijk komt vast te staan dat het Project Gasopslag Bergermeer zal worden gerealiseerd?

Dat is in principe mogelijk, maar zou betekenen dat de Convenanten niet van toepassing zijn totdat de vergunningen onherroepelijk zijn. Het is de vraag of dit voor de inwoners wenselijk is, aangezien de Convenanten tot doel hebben het vastleggen van een efficiënte en doelmatige schade afhandeling procedure ten behoeve van de inwoners. Indien zich thans een geïnduceerde beving voordoet is TAQA, met betrekking tot de inwoners van Bergen, niet gehouden aan de afspraken zoals verwoord in de convenanten. Overigens zal het tekenen van de Convenanten door de gemeente Bergen niet door TAQA worden uitgelegd als een instemming door de gemeente met het Project; de aard en inhoud van de Convenanten gaan daar overigens ook niet van uit.

VRAGEN VANUIT RAAD BERGEN NAAR AANLEIDING VAN CONVENANTEN

2. Kan één in plaats van beide convenanten getekend worden?

Dat is mogelijk, zij het dat gezien de verschillende uitgangspunten van de Convenanten het niet mogelijk is één Convenant te laten gelden voor zowel schade als gevolg van bouwactiviteiten als van bodembeweging.

3. In deze convenanten missen wij de echte omkering van de bewijslast. Waarom de verantwoordelijkheid om aan te tonen dat de schade niet veroorzaakt is door gaswinning, niet bij TAQA neerleggen? De mogelijke getroffensten van schade tijdens beide fasen zijn te zeer afhankelijk van de welwillendheid van de veroorzaker.

Dit is uitvoerig ter sprake gekomen tijdens de gesprekken met de gemeenten Alkmaar, Heiloo en Schermer (en aanvankelijk ook met Bergen). Ten aanzien van de aansprakelijkheid voor schade ontstaan door bodembeweging als gevolg van mijnbouwactiviteiten (waaronder gasopslag) is de wet duidelijk: artikel 6:177 BW vestigt een zgn. risicoaansprakelijkheid op de exploitant van de installatie (TAQA). Er hoeft dus niet te worden bewezen dat de exploitant ook schuld draagt voor de schadeveroorzakende gebeurtenis; toerekenbaarheid speelt derhalve geen rol. Degene die vergoeding van schade vordert moet wel het causaal verband tussen de bodembeweging en de schade aantonen.

De Convenanten bevatten een regeling waarbij onafhankelijke experts (benoemd in overleg met gemeenten en belanghebbenden) worden ingeschakeld die o.m. tot taak hebben om een uitspraak te doen over de aanwezigheid van causaal verband.

Daarenboven wordt door het Convenant bodembeweging de expert die belast is met het opstellen van een expertiserapport verplicht om, indien geoordeeld zou worden dat tussen de geconstateerde schade en de bodembeweging geen causaal verband zou zijn, gemotiveerd uiteen te zetten wat dan wel de schadeoorzaak is.

4. Het enig andere bruikbare en rechtvaardige alternatief zien wij in de oprichting van een fonds met (onafhankelijk) bestuur, waar zich getroffen en waar op een onafhankelijke manier gekeken wordt naar geldigheid van de claim.

Een alternatief is niet nodig: TAQA zal iedere erkende claim betalen (de geldigheid van de claim wordt beoordeeld door onafhankelijke experts, dan wel de burgerlijke rechter), waarbij TAQA bovendien verzekerd is voor schade als gevolg van bouwactiviteiten (€50m) en bodembeweging (\$250m).

5. Convenant aardbevingen

- a. Wat is het uitgangspunt bij de bepaling van de schade.? Waarom wordt er geen globaal nul-onderzoek gehouden?

Verwezen wordt naar de brief d.d. 5 april 2011 van de Minister EL&I.

- b. Er wordt uitgegaan van een maximale termijn waarbinnen schade door aardbevingen dient te worden aangemeld. De gevolgen van een beving zijn niet altijd binnen die termijn merkbaar (bijvoorbeeld optrekkend vocht bij een gescheurde fundering op staal). De meldingstermijn dient niet alleen ruimhartig te worden toegepast, het moet mogelijk zijn schades tot 10 jaar na een beving te kunnen aanmelden.

Deze vraag is tevens ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP en wordt behandeld in de Nota van antwoord op de zienswijzen.

Een onderscheid moet worden gemaakt tussen de termijn waarbinnen de aansprakelijkstelling moet zijn gedaan, en de verjaringstermijn van het recht dat te doen. De termijn van aansprakelijkstelling is vastgesteld op drie maanden nadat de schade bekend is geworden (en dat is in lijn met de regeling van de Mijnbouwwet). Hoewel de normale wettelijke verjaringstermijn vijf jaar bedraagt, geldt voor schade als gevolg van bodembeweging een verjaringstermijn van 30 jaar.

- c. Reclamanten moet de gelegenheid gegeven worden een expertisebureau te kiezen dan wel aan te dragen. Reclamanten dienen de mogelijkheid te krijgen tot een inhoudelijke reactie op hun schaderapport en op de hun voorgestelde vergoeding - over en weer -, voordat hun eventuele afwijzing van het voorstel de weg opent naar de Tcbb.

De expertisebureaus worden in overleg met de gemeenten vastgesteld. Voor wat betreft de motivering van een eventuele afwijzing van een claim wordt verwezen naar para. 4 van Bijlage 1 van het Convenant bodembeweging.

- d. Er moet een oplossing komen voor het mogelijke verschil tussen de vergoeding en de feitelijk door een aannemer geoffreerde/gemaakte kosten.

De expert zal de hoogte van de schadevergoeding vaststellen, onder meer rekening houdend met wat het herstel zal kosten naar algemeen geldende maatstaven.

- e Een verplichting voor TAQA om na elke aardbeving met een kracht vanaf M=3.2 op de schaal van Richter een evaluatie te maken van alle geregistreerde schades teneinde inzicht te verschaffen in de relatie tussen de site-respons op de beving en de bouwkundige hoedanigheid van de getroffen opstallen.

Een dergelijke analyse zal in een voorkomend geval evenals in het verleden plaatsvinden.

De Mijnbouwwet biedt daartoe in artikel 29 lid 2 de mogelijkheden.

- f Hoe is het persoonlijke, lichamelijke gevaar gedekt, als er sprake is van een beving?

Het Convenant bodembeweging ziet op afhandeling van claims voor vergoeding van zaaksschade. Dat laat onverlet het recht van personen die onverhoopt lichamenlijk letsel oplopen TAQA daarvoor aansprakelijk te stellen.

Onderstaand enkele citaten uit de media naar aanleiding van de hoorzitting op 30 maart en de informatie daar verstrekt door het KNMI:

Hein Haak (KNMI)

Seismoloog Haak van het KNMI verwacht geen aardverschuivingen. Sterker nog: als het lege gasveld wordt gevuld, wordt de kans op bevingen kleiner. Er zou volgens hem bij een beving hoogstens een schoorsteen naar beneden kunnen komen. Maar dan eentje die zwak is, lang gebruikt wordt en waar al iets mee aan de hand was. Eentje die een jaar later bij wijze van spreken uit zichzelf naar beneden was gekomen. (Trouw, 10-2-2011)

Deskundigen gaan ervan uit dat opnieuw in gebruiknemen van het lege gasveld tot een beving van maximaal 3,9 op de schaal van Richter kan leiden. De kans daarop wordt echter zeer gering geacht. Bovendien kan die kans verder worden verkleind door met meetapparatuur in de gaten te houden wat er in de bodem gebeurt, aldus seismoloog Hein Haak van het KNMI. (FD, 9-2-2011)

“Bij ondiepe bevingen heb je geen deinende trillingen, maar een korte klap. De kans op schade is daardoor kleiner, omdat gebouwen niet gaan meetrillen.” Bovendien, zei Haak ook, is 3,9 een uiterste bovengrens, en zal zo'n aardbeving naar alle waarschijnlijkheid helemaal niet plaatsvinden. (Energieia, 9-2-2011)

Door een aardbeving bij het gasveld Bergermeer tussen Alkmaar, Heiloo en Bergen zou ergens in de omgeving een schoorsteen naar beneden kunnen komen. Maar wel eentje die zwak is, lang gebruikt wordt en waar al iets mee aan de hand was. Eentje die een jaar later bij wijze van spreken uit zichzelf naar beneden was gekomen.

Dat zei seismoloog Hein Haak van het kenniscentrum KNMI gisteren tijdens een hoorzitting in de Tweede Kamer over de beoogde opslag van gas in het lege veld. (Noordhollands Dagblad, 10-2-2011)

- g Een verder punt van zorg: de positie van de ondernemer en van de rechtspersoon. We denken daarbij ook aan bijv. sportverenigingen. Waar kunnen zij uiteindelijk terecht in geval van schade?

Ook die partijen vallen onder de definitie van Reclamant in het Convenant bodembeweging.

- h wat gebeurt er met optredende vervolgschade? Zoals, stel er ontstaat een scheur in het dak en TAQA is bereid de scheur te repareren en de pannetjes netjes terug te leggen. Maar de bewoner had daar wel een behoorlijke voorraad kunst op zolder liggen.

Zolang het causaal verband is aangetoond komt ook deze schade voor vergoeding in aanmerking.

- i Wat, als de trilling toch gevolgen heeft voor onze kustverdedigingswerken? Wie vergoedt die schade?

Deze vraag is tevens ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP en wordt door EL&I behandeld in de Nota van antwoord. TAQA verwijst hierbij naar de Nota van antwoord.

6. Convenant bouwen

- a. aanvullen met te nemen bouwkundige maatregelen die voorafgaand aan de start bouw dienen te worden getroffen aan/in huizen die blootgesteld zullen worden aan bouwgeluid boven de algemeen geldende geluidsnormen.

Verwezen wordt naar Bijlage 3 van het Convenant bouwschade.

Deze vraag is tevens ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP en wordt door EL&I behandeld in de Nota van antwoord. TAQA verwijst hierbij naar de Nota van antwoord.

- b. Voor zover sprake is van dit bouwgeluid in de zomermaanden dienen de bewoners bovendien financieel schadeloos te worden gesteld.

De vergunningen dan wel de geldende wettelijke normen zullen aangeven binnen welke geluidsnormen de werkzaamheden (inclusief de boringen) mogen worden verricht. Indien TAQA die normen overtreedt zal het bevoegd gezag de wettelijke handhavingmaatregelen kunnen nemen. Indien TAQA binnen de normen blijft zal van een verplichting tot (niet nader gedefinieerde) schadeloosstelling geen sprake kunnen zijn.

- c. In de klacht- en schadeafhandelingsprocedure (bijlage 5, wordt in 6 bepaald dat TAQA het expertiserapport aan de reclamant zal toesturen. Dit is verkeerd: de onafhankelijkheid van het expertisebureau komt hierdoor in het geding. Net als in 7 dient het expertisebureau zijn rapport direct na gereedkoming tegelijkertijd aan zowel TAQA als de reclamant toe te sturen.

Het feit dat TAQA het expertiserapport toezendt heeft niets met de onafhankelijkheid van het expertisebureau te maken.

- d. Stel dat de bereikbaarheid van Bergen, en daarmee ook Bergen aan Zee, inderdaad dermate verstoord raakt door de transportbewegingen tijdens de bouwfase op de Bergerweg, dat ondernemers te maken krijgen met omzetverlies. Waar kunnen zij dan terecht voor compensatie? En waar kunnen wij als gemeente terecht, mochten wij als gevolg daarvan weer inkomsten mislopen?

Deze vraag is tevens ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP en wordt door EL&I behandeld in de Nota van antwoord. TAQA verwijst hierbij naar de Nota van antwoord.

7. Vervolg; verzoek om een derde convenant

- a. wat, als de bouw is voltooid, het in- en uitpompen bezig is en er mensen zijn die enorm last hebben van continu gebrom, zoals dat ook bij Norg het geval is? Met name vrouwen zijn hier erg gevoelig voor. Elders moesten mensen verhuizen omdat zij niet meer konden slapen. Dit gaat ook gevolgen hebben voor de dierenstand. Vogels die niet meer terugkeren, de veestapel die er op gaat reageren, bijvoorbeeld

door het minder geven van melk.

Deze vraag is tevens ingediend als zienswijze op het ontwerp RIP en wordt door EL&I behandeld in de Nota van antwoord. TAQA verwijst hierbij naar de Nota van antwoord.

- b. Wat is de kans op een kenniscentrum in Alkmaar en Bergen na het verdwijnen van subsidie en arbeidsplaatsen bij ECN? Die kans zou in het kader van de bezuinigingen nog kleiner kunnen gaan worden, waardoor de winst voor de werkgelegenheid zelfs onder nul zou kunnen gaan komen. Wie vergoedt de schade die hierdoor gaat ontstaan en hoe wordt dat geregeld?

Op de korting van de subsidie bij ECN en het daarmee eventueel gepaard gaande verlies van arbeidsplaatsen heeft TAQA geen invloed. TAQA merkt daarbij op dat de cijfers van het vigerend bestemmingsplan Boekelermeer Zuid 2 aangeven dat sprake zou zijn van een beperkt verlies van vooralsnog theoretische arbeidsplaatsen.

- c. Hoe zeker is het verplaatsen van het hoofdkantoor van TAQA naar Alkmaar?

Binnen twee jaar na inwerkingtreding van de inrichting zal het hoofdkantoor worden verplaatst.

- d. Hoe lang gaat deze gasopslag duren?

40 tot 50 jaar -

- e. Wat gebeurt er met de voorraadkelder en de puttenlocatie nadat de gasopslag beëindigd wordt?

Het Mijnbouwbesluit art 39 en 40 geeft nu aan hoe e.e.a. dient te geschieden, daarbij wordt genoemd het zoveel als mogelijk terugbrengen van het terrein in de oorspronkelijke staat. Indien de mijnbouwactiviteiten definitief worden beëindigd zal er gehandeld worden conform de wettelijke bepalingen ten aanzien van het sluiten van de inrichting.

- f. In welke staat dienen de Loterijlanden achtergelaten te worden?

In vergelijkbare situatie als voor aanvang van de werkzaamheden.

- Einde beantwoording -

Vergaderjaar 2010–2011

28 982

Liberalisering energiemarkten

31 239

Stimulering duurzame energieproductie

Nr. 118

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN,
LANDBOUW EN INNOVATIE**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 april 2011

Conform mijn toezegging tijdens het Algemeen Overleg Energie op 30 maart jl. beantwoord ik in deze brief een aantal nog openstaande vragen. Tevens zend ik u hierbij de brief die ik van partijen in de tender windenergie op zee heb ontvangen¹.

1. Gasopslag Bergermeer

Met name de heer Samson (PvdA) en mevrouw van Veldhoven (D66) hebben gevraagd naar nut en noodzaak van aanvullend onderzoek betreffende de relatie tussen bevingen door gaswinning/opslag en de te verwachten schade.

Tijdens het Algemeen Overleg van 30 maart jl. heb ik aangegeven dat onderzoek naar de bevingkans en de gevolgen voor de omgeving van groot belang is. Er zijn daarom hiernaar in het recente verleden diverse onderzoeken o.a. door KNMI en TNO uitgevoerd. Om de waardevolle resultaten uit deze eerdere onderzoeken voor de inwoners van Bergen inzichtelijk te maken, heb ik het KNMI gevraagd deze onderzoeken nog een keer tegen het licht te houden. Naar verwachting zal deze informatie binnen twee à drie weken beschikbaar zijn.

Met name de heer Samsom vroeg naar de noodzaak van een nulmeting van de situatie in Bergen betreffende kwetsbare objecten. Om zoveel mogelijk aan de zorg van de bewoners van tegemoet te komen, heb ik TAQA bereid gevonden in samenwerking met de gemeenten een nulmeting uit te laten voeren binnen de risicocontour.

Voor de uitvoering van deze toegezegde nulmeting van kwetsbare objecten in de omgeving van gasopslag Bergermeer zal een aantal stappen moeten worden ondernomen. Het plan is om een onafhankelijk bureau een representatieve dwarsdoorsnede te laten maken van de bebouwing binnen het relevante gebied in Bergen en Alkmaar resulterend

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

in een aantal referentiewoningen per wijk. Ook zullen referenties worden geselecteerd voor kwetsbare objecten waarvan de bouwkundige staat mogelijk aanleiding geeft tot grotere schade in het geval van een beving. Deze stappen zullen een nadere uitwerking zijn van het convenant bodembeweging dat TAQA reeds met drie van de vier betrokken gemeenten (Alkmaar, Heiloo en Schermer) heeft gesloten. Belangrijk is dus dat ook de gemeente Bergen nu de bereidheid moet tonen om de onderhandelingen over het convenant af te ronden en dat kader mee te denken over de verdere inrichting van de nulmeting.

Om deze toezegging goed te verankeren, zal ik de nulmeting als expliciete voorwaarde verbinden aan het besluit tot instemming met het opslagplan, waarin ook de overige voorwaarden m.b.t. bodembeweging en schade zijn opgenomen. Dit betekent dat ik op het moment dat deze voorwaarde door TAQA niet op adequate wijze is ingevuld, ik de bevoegdheid heb om het besluit tot instemming met het opslagplan in te trekken. Tevens kunnen andere bestuurlijke handhavingsmiddelen, zoals een last onder dwangsom worden opgelegd. TAQA kan op deze wijze, samen met de gemeente Bergen, de periode tot het onherroepelijk worden van de besluiten benutten om de nulmeting af te ronden.

Ik heb tijdens het overleg aangegeven dat ik zeer hecht aan zorgvuldigheid in het proces. Op ieder moment in het proces wordt zorgvuldig de afweging voor vervolgstappen gemaakt. Ik heb aangegeven dat ik de nulmeting en het stuk van KNMI beschikbaar zal stellen alvorens de besluitvorming af te ronden. Ik heb ook aangegeven dat ik hecht aan voortvarendheid in dit project vanwege financiële schade, reputatieschade en risico's voor de voorzieningszekerheid. Bovenstaande verankering van de nulmeting leidt er toe dat deze in samenspraak met de gemeente Bergen wordt gewaarborgd zodat de besluitvorming verder in gang kan worden gezet na afronding van het stuk van het KNMI. Dit betekent dat ik in de loop van mei verwacht alle besluiten ter inzage te leggen.

Mevrouw Ouwehand (PvdD) heeft mij verzocht om het Gas Storage Agreement aan uw Kamer toe te sturen. Ik kan hier helaas niet aan voldoen. Het betreft hier een privaatrechtelijke overeenkomst tussen private commerciële partijen, waarin de tussen deze partijen gemaakte commerciële afspraken zijn vastgelegd. De Staat is weliswaar de enige aandeelhouder van EBN, zoals door de PvdD terecht wordt gesteld, maar is geen partij bij deze overeenkomst, en vanuit mijn aandeelhouderspositie staat het mij niet vrij deze privaatrechtelijke overeenkomst openbaar te maken. Desgevraagd heeft EBN mij laten weten tegen een dergelijke openbaarmaking bezwaar te hebben, omdat daarmee de bedrijfsvertrouwelijke belangen van de bij deze overeenkomst betrokken private partijen ernstig zouden worden geschaad. Dit geldt eveneens voor het verzoek om u een versie te sturen waarin bedrijfsvertrouwelijke gegevens zijn weggelakt. Ik heb dan ook te respecteren dat betrokken partijen mij geen inzage wensen te geven in het Gas Storage Agreement met het oog op openbaarmaking daarvan.

Tevens heeft de heer Dijkgraaf (SGP) een vraag gesteld over de duur van de aansprakelijkheid van TAQA voor de mogelijke effecten van gasopslag Bergermeer.

De verjaring van rechtsvorderingen tot vergoeding van schade als gevolg van bodembeweging door mijnbouwactiviteiten is geregeld in het Burgerlijk Wetboek (BW). Hoofregel is dat elke rechtsvordering tot schadevergoeding verjaart door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden. Daarnaast

geldt dat schade door bodembeweging als gevolg van de aanleg of de exploitatie van een mijnbouwwerk pas verjaart door verloop van 30 jaar na de schadeveroorzakende gebeurtenis. De aansprakelijkheid voor schade door beweging van de bodem berust bij degene die op het moment van het bekend worden van deze schade de exploitant is; op het moment van sluiting van het mijnbouwwerk blijft de aansprakelijkheid berusten bij de laatste exploitant van dat werk, en dat is in dat geval de houder van een opslagvergunning.

De heer Dijkgraaf heeft ook gevraagd naar de mogelijkheid van voorfinanciering van eventuele schadeafwikkeling door TAQA. Ik ben verheugd dat ik u kan aangeven dat ik TAQA bereid heb gevonden om expliciet in het convenant bodembeweging op te nemen dat zij de voorfinanciering voor haar rekening neemt van het herstel van vastgestelde schade als gevolg van bodembeweging gerelateerd aan de gasinjectie en/of productieactiviteiten in de Gasopslag Bergermeer. Daarnaast blijft natuurlijk onverkort de wettelijke voorziening van het waarborgfonds bestaan. Ten laste van dit fonds kunnen voorschotten worden betaald in geval een mijnbouwonderneming een (voorlopig) advies van de Tccb betwist, en noodzakelijk maatregelen moeten worden getroffen ter herstel of beperking van de schade (artikel 140 van de Mijnbouwwet).

Mevrouw Ouwehand (PvdD) heeft gevraagd hoe adequate invulling wordt gegeven aan natuurcompensatie.

Zoals aangegeven in de schriftelijke beantwoording ter voorbereiding van het Algemeen Overleg is compensatie een beproefd en bewezen middel om verstoorde soorten en habitats elders te compenseren. Als zodanig is het middel ook in diverse wetten en regelingen opgenomen. Voor de compensatie bij de Gasopslag Bergermeer is de provinciale «Beleidsregel compensatie natuur en recreatie Noord-Holland» van toepassing. Op basis van die beleidsregel is een compensatieplan gemaakt, dat op grond van een compensatieovereenkomst tussen de provincie Noord-Holland en TAQA moet worden uitgevoerd. Als het compensatieplan vergeleken wordt met de beleidsregel, blijkt dat de door TAQA voorgestelde permanente compensatie van 30 hectare in combinatie met 18 hectare tijdelijke compensatie de verplichtingen uit deze beleidsregel ruimschoots overtreft.

Om de situatie en effectiviteit van de tijdelijke compensatie te monitoren, heeft TAQA vanaf 2009 vogeltellingen in de Bergermeer en Egmondermeer laten uitvoeren door Ecologisch Adviesbureau Van der Goes & Groot. Als de resultaten van de tellingen voor 2009 en 2010 onderling worden vergeleken, blijkt dat er al in 2010 in het tijdelijke compensatiegebied beduidend meer territoria van broedende weidevogels waren dan in 2009, met name van de typische weidevogels grutto en tureluur. Hieruit blijkt dat de weidevogels het gebied steeds beter weten te vinden bij gelijke omstandigheden (de boringen waren namelijk nog niet gestart), en het gebied door de getroffen beheersmaatregelen dus duidelijk aantrekkelijker is geworden en derhalve kansrijk is om te fungeren als uitwijkgebied voor weidevogels tijdens de boringen. Overigens is het door de boringen en overige activiteiten voor de gasopslag Bergermeer aantal verstoorde territoria van broedende (weide)vogels zowel absoluut als relatief beperkt. De reden hiervoor is dat door een groot aantal maatregelen, met name op het gebied van geluid, het beïnvloede areaal rond de boorlocatie sterk is gereduceerd.

Ten aanzien van het permanente karakter van de compensatie het volgende. In een overeenkomst tussen TAQA en de provincie Noord-Holland is vastgelegd dat de provincie zorg zal dragen voor een planolo-

gische verankering van het compensatiegebied. In de overeenkomst is voorts bepaald dat, ook zolang de begrenzing nog niet planologisch is verankerd, TAQA zorg zal dragen voor een beheer van de gronden dat passend is voor EHS of weidevogelleefgebied. Dat betekent dat, mochten de gronden niet binnen 12 jaar bestemd zijn als natuurbestemming, het voortgezet natuurbeheer toch gewaarborgd is, waarmee het permanente karakter van het compensatiegebied onbeperkt is vastgelegd. De compensatieovereenkomst is door beide partijen (provincie Noord-Holland en TAQA BV) goedgekeurd, en 22 februari 2011 ondertekend. Naleving van deze overeenkomst kan privaatrechtelijk door de provincie worden afgedwongen.

2. Fossiele/duurzame energie

De heer Samson (PvdA) en mevrouw Van Tongeren (GL) vroegen op welke wijze het kabinet zal anticiperen op de uitspraken van de Advocaat-Generaal van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak over de emissieplafonds.

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft u per brief toegezegd dat het kabinet u zal informeren over de eventuele gevolgen voor de Nederlandse wetgeving, nadat de rechters hun oordeel hebben gegeven. Het kabinet acht anticiperen op een nog onbekende uitkomst onverstandig.

Ik maak graag van de gelegenheid gebruik u er op te wijzen dat de strekking van deze kwestie veel breder is dan enkel de onderhavige kolencentrales. Het raakt in potentie milieutechnische randvoorwaarden van de gehele economie. Naast de kolencentrales gaat het om elke andere vergunning waar eisen gesteld worden aan emissie van NO_x, SO₂ of ammoniak. De uitspraken zullen gevolgen hebben voor de vergunningverlening voor industriële installaties en voor met name landbouwbedrijven.

Graag schets ik u het vervolg van de procedure. Na de interpretatie van de zaak door de Advocaat-Generaal, zal het Hof van Justitie van de Europese Unie een uitspraak doen als antwoord op de prejudiciële vragen van de Nederlandse Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Daarna zal de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State met inachtneming van deze uitspraak in haar uitspraak in de zaak over de milieuvergunningen. Pas na de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is het kabinet weer aan de beurt en zal het kabinet, zoals aangegeven, u informeren over de gevolgen voor de vergunningverlening.

De heer Leegte (VVD) vroeg mij aan te geven hoe groot de schade zou zijn als de bouw van de nieuwe kolencentrales niet door zou kunnen gaan.

Ik laat in dit antwoord de situatie buiten beschouwing die ontstaat als één van de vergunningen van de centrales niet verleend kan worden. Ik richt mij dus op de gevolgen van een politiek besluit om af te zien van de bouw van kolencentrales, los van de lopende rechtszaken.

Ten eerste is er de mogelijkheid van claims van investeerders die de gemaakte kosten op de overheid zullen trachten te verhalen. Ten tweede zal er een forse schadepost voor de Nederlandse economie kunnen optreden vanwege de aantasting van het investeringsklimaat voor energie- en andere industriële investeringen. Consistentie in beleid is belangrijk voor het opbouwen van vertrouwen in het investeringsklimaat van Nederland. De boodschap dat kolencentrales niet welkom zijn, zou het opgebouwde vertrouwen in Nederland als vestigingsland in één klap

kunnen wegnemen en de Nederlandse overheid kenmerken als een onbetrouwbare overheid.

Tenslotte zie ik schade voor de energievoorzieningszekerheid van Nederland en een modernisering van de sector wordt dan vertraagd waardoor oude, inefficiënte centrales langer in bedrijf zullen blijven.

De heer Leegte (VVD) vroeg mij ook naar de keuze tussen de doelstelling duurzame energie en de doelstelling CO₂-uitstoot met betrekking tot de bij- en meestook in kolencentrales.

Dit kabinet heeft in het energiebeleid twee doelstellingen vastgelegd: een CO₂-doelstelling en een duurzame energie doelstelling. De één is daarmee niet belangrijker dan de andere.

Bij- en meestook van biomassa kan aan beide doelstellingen een bijdrage leveren, en daarom is het ook zo'n interessante route. Ik zoek daarom op dit moment in overleg met betrokken bedrijven het meest geëigende middel om bij- en meestook een bijdrage te laten leveren aan deze beide doelstellingen.

Mevrouw van Tongeren (GL) heeft gevraagd of bij- en meestook van biomassa duurzaam zal zijn.

Het bij- en meestoken van biomassa in kolencentrales draagt bij aan de duurzame energiedoelstelling. In kolencentrales kan vaste biomassa worden bij- en meegestookt. Momenteel zijn er geen voorgeschreven Europese duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa. Nederland is wel voorstander van het introduceren van Europees verplichte duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa. De Nederlandse energiebedrijven werken mee aan het bereiken van eenduidige criteria voor duurzame biomassa in lijn met de adviezen van de Commissie Corbey. Mevrouw Van Tongeren (GL) vroeg waarom het kabinet de initiatiefwet «Kolenbelasting» niet overneemt.

In deze Kamer heeft GroenLinks in 2007 het initiatief genomen voor een wet om de inzet van kolen te ontmoedigen. Ruim drie jaar geleden is dit wetsvoorstel aan de Tweede Kamer aangeboden. Inmiddels heeft uw Kamer enkele malen over dit wetsvoorstel gedebatteerd, het laatst in juli 2010. Toen zijn ook enkele amendementen op het voorstel door de Tweede Kamer aanvaard en is het wetsvoorstel aan de Raad van State aangeboden voor een advies op deze amendementen. Ik wil de initiatiefnemers niet voor de voeten lopen door dit wetsvoorstel over te nemen. Bovendien is de initiatiefnemers bekend dat dit kabinet meer ziet in een Europees CO₂-beleid door middel van een CO₂-plafond. Bij- en meestook van biomassa ziet dit kabinet als een interessantere route dan een kolenbelasting, omdat dit een bijdrage levert aan de duurzame energiedoelstelling, en een nationale kolenbelasting vanwege ETS geen effect heeft op de CO₂-uitstoot.

De heer Koppejan (CDA) vroeg naar de nodige flexibiliteit van het elektriciteitssysteem om windstroom in te passen.

Het elektriciteitsnet is goed voorbereid op het inpassen van windstroom. Om te beginnen wijs ik u er op dat het systeem reeds bijzonder flexibel is; onze vraag naar elektriciteit verdubbelt elke dag tussen 6 en 9 uur en halveert weer in de avonduren. Deze krachttoer wordt zonder problemen elke dag geleverd door de sector.

De extra uitdaging die windenergie daarin stelt, is de afgelopen jaren met verschillende invalshoeken onderzocht op nationaal en op EU-niveau. Aan uw Kamer is daarover gerapporteerd, onder meer in brieven van 26 februari 2008 (brief over grootschalige opslag van elektriciteit), september 2009 (aanbieding rapport van de TU-Delft over de regelbaarheid van centrales) en 27 april 2010 (toezending studies in het kader project Brandstofmix). Alle onderzoeken wijzen uit dat de flexibiliteit van het systeem voldoende is en geen rem zet op de ambities voor de groei van windenergie.

Een aspect vraagt wel mijn aandacht. Op dit moment is de flexibiliteit een onderwerp voor alleen de grote spelers. Ik onderzoek thans of de markt voor flexibiliteit verbeterd kan worden, zodat ook de kleine producenten en afnemers hun flexibiliteit te gelde kunnen maken.

Mevrouw Van Veldhoven (D66) heeft aandacht gevraagd voor de positie en informatiebehoefte van de kritische energieconsument.

Energie wordt steeds duidelijker een issue voor de consument. Daarbij reageert de ene consument op de prijs, de andere op het groene karakter van zijn leverancier. Ik ben daar blij mee, maar natuurlijk kan het altijd beter.

Ik stel voor dat ik, samen met de NMa, aan tafel ga met consumentenorganisaties als Vereniging Eigen Huis en de Consumentenbond om te onderzoeken hoe de energieconsument, de actieve voorop, zo goed mogelijk kan worden bediend, want ik ben het er met eens dat de consument een belangrijke speler op de energiemarkt is.

Mevrouw Van Veldhoven (D66) vroeg mij tevens een hoofdstuk toe te voegen aan het Energierapport over de rol van consumenten bij energieprojecten in hun omgeving.

Energie raakt consumenten/burgers rechtstreeks, bijvoorbeeld bij het realiseren van grote infrastructurele energieprojecten of bij lokale duurzame opwekking. Een goede betrokkenheid van burgers acht ik van groot belang. Burgers worden op een aantal manieren betrokken bij de energievoorziening. In de eerste plaats zorgt de rijkscoördinatieregeling voor een integrale afweging van de verschillende publieke belangen, met als doel een snelle maar zorgvuldige realisatie van energieprojecten van nationaal belang. Dit is belangrijk voor een betrouwbare en betaalbare energievoorziening. Met het oog op die zorgvuldigheid worden burgers in de verschillende fasen van het besluitvormingsproces formeel en informeel betrokken om de besluitvorming nog effectiever te maken. Per energieproject wordt bekeken in hoeverre tegemoet gekomen kan worden aan bezwaren van omwonenden, zonder dat dit ten koste gaat van de integriteit van de energievoorziening. Ik constateer verder dat lokale opwekking van energie een steeds belangrijker rol inneemt in de energievoorziening. Juist daar zijn burgers vaak direct bij betrokken. Via de Green Deal is er de mogelijkheid voor burgers om initiatieven aan te dragen. Ik zal bezien op welke wijze verschillende initiatieven gesteund kunnen worden door de Rijksoverheid. In het energierapport zal ik nader ingaan op de rol van consumenten/burgers.

Mevrouw Wiegman (CU) vroeg mijn aandacht voor de hoge rekening van het netbeheer die aan het einde van de keten, bij de consument wordt neergelegd.

Nederland legt, conform de EU-uitgangspunten, de kosten van het netbeheer vrijwel uitsluitend bij de afnemers neer. De NMa houdt daarbij de netbeheerders kort door de tarieven laag te houden.

In de EU start dit jaar de discussie over de financiering van de Europese energie-infrastructuur, die op weg naar een duurzame energievoorziening drastische uitbreiding vergt. Ik zal in deze discussie pleiten voor het verdelen van de kosten van het netbeheer over zowel afnemers als producenten. Ik denk dat op deze wijze beter recht wordt gedaan aan de veroorzaking van de kosten die aan de toekomstige infrastructuur in de EU verbonden zijn.

Mevrouw Ouwehand (PvdD) heeft gevraagd naar de concrete plannen met schaliegas en hoe het mogelijk is dat er geen milieuvergunning nodig is bij een proefboring.

Allereerst wil ik u wijzen op de antwoorden, die uw Kamer op 23 september 2010 door mijn voorganger reeds zijn toegestuurd, naar aanleiding van vragen van mevrouw van Tongeren (GL) over het opsporen en winnen van onconventioneel gas (TK 2010–2011, aanhangsel van de Handelingen, nr. 22).

Uit verscheidene berichten is mij bekend dat het bedrijf Cuadrilla voornemens is een proefboring naar schaliegas te gaan uitvoeren in de provincie Noord-Brabant. Wanneer deze proefboring precies zal plaatsvinden, is nog niet duidelijk, omdat dit afhankelijk is van het proces van vergunningverlening.

De milieueffecten van proefboringen worden in de regel door het Besluit algemene regels milieu mijnbouw geregeld. De algemene regels zijn rechtstreeks gebaseerd op artikel 40 van de Mijnbouwwet en 8.40 van de Wet milieubeheer. De aanvrager dient hiervoor een boorplan op te stellen. Dit plan wordt getoetst door het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Wanneer een proefboring in gevoelig gebied plaatsvindt, is het Besluit algemene regels milieu mijnbouw niet van toepassing en is er mogelijk wel een omgevingsvergunning nodig.

De heer Koppejan (CDA) en de heer Jansen (SP) vroegen naar het onderzoek dat de NMa gaat uitvoeren naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van dagbalanceringsregime. Het lid van de SP vroeg mij om dit te betrekken bij de evaluatie van de gasmarktmaatregelen, terwijl het lid van het CDA mij vroeg om dit mee nemen bij de verdere uitwerking en invulling van afspraken met betrekking tot de Green Deal.

De gasmarktmaatregelen, waaronder het nieuwe balanceringsregime, zijn per 1 april in werking getreden en evaluatie zal in de loop van 2013 plaatsvinden. Het ligt voor de hand dat de NMa daarbij wordt betrokken. Over de wijze waarop dat precies zal gebeuren, zal ik nog overleg voeren met de NMa. Het ligt in ieder geval in de rede dat de monitoringsrapportage van de NMa over de werking van de groothandelsmarkt in 2012 daarbij een rol zal spelen; 2012 is immers het eerste volledige jaar dat de maatregelen in werking zijn. Het lijkt mij evident dat de NMa zich daarbij zal buigen over de werking van het nieuwe balanceringsregime, ook in relatie tot dagbalanceringsregime.

Voor de Green Deal geldt dat het accent ligt op energiebesparing en lokale duurzame energieopwekking; daar zie ik weinig raakvlakken met dagbalanceringsregime. Bij dagbalanceringsregime gaat het om het opvangen van binnen de dag optredende schommelingen in de gasvraag. Daarvoor geschikte middelen zijn onder meer flexibele gasproductie, gasopslag in cavernes, buffervorming in het gastransportnet en vraagsturing. Dit zijn onderwerpen die minder goed passen binnen de Green Deal. Mochten er evenwel ideeën komen vanuit de markt, dan zal ik daar uiteraard naar kijken.

De heer Koppejan (CDA) vraagt in hoeverre Nederland het voortouw kan nemen binnen Noordwest-Europa om verschillende randvoorwaardelijke zaken voor een goed en stabiel investeringsklimaat te creëren. Regionale samenwerking is van groot belang voor de verder ontwikkeling van de Noordwest-Europese energiemarkt. Zo zetten we vanuit Nederland via verschillende regionale fora in om de juiste randvoorwaarden te bieden voor een goed investeringsklimaat. Nederland neemt als oprichter sinds 2005 actief deel aan het Pentalateraal Energie Forum waarin TSO's, toezichthouders en overheden uit de Beneluxlanden, Duitsland en Frankrijk samenwerken aan marktintegratie en verbetering van de leveringszekerheid in onze regio. Nederland benut dit forum om grensoverschrijdende vraagstukken te agenderen. Ook is hieruit het North Sea Grid Initiative ontstaan om te kijken naar reguleringsvraagstukken op het gebied van grensoverschrijdende infrastructuur op de Noordzee. Binnen het Pentalaterale Energie Forum is er verder veel aandacht voor de toekomstvastheid van de infrastructuur, gelet op uitdagingen als de inpassing van duurzame energie en de afstemming van reguleringsvraagstukken met betrekking tot de transporttarieven. Ook wordt in dit platform samengewerkt om regionale marktkoppeling, marktintegratie en voorzieningszekerheid te bevorderen. De verwachting is dat de Noordwest-Europese landen rond de zomer verdergaande afspraken maken over samenwerking op het gebied van gas. Dit sluit aan bij onze gasronde ambities.

Mevrouw Van Veldhoven (D66) vroeg of ik samen met de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu de routekaart naar een koolstofarme economie in 2050 wil laten doorrekenen voor de Nederlandse situatie.

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft tijdens het recente AO over de Milieuraad al toegezegd dit door te laten rekenen en na de zomer naar de Kamer te sturen.

De heer Jansen (SP) vroeg hoe verstandig het is opslag onder zee toe te staan, gelet op het feit dat in Noorwegen sprake zou zijn van terugtrekkende bewegingen op het gebied van CO₂-opslag.

De realisatie van het CCS-demonstratieproject Mongstad in Noorwegen is vertraagd, omdat de effecten van de beoogde afvangtechnologie eerst nader zullen moeten worden onderzocht voordat de Noorse overheid definitieve toestemming zal geven voor het project. Er is dus in Noorwegen geen sprake van terugtrekkende bewegingen op het gebied van CO₂-opslag, maar van zorgvuldige voorbereiding en besluitvorming. Ook in Nederland zal sprake zijn van een zorgvuldig besluitvormingsproces voor projecten met opslag onder zee. Ik zal uitsluitend toestemming geven als de veiligheid gewaarborgd is.

Mevrouw Ouwehand (PvdD) wees op de risico's van opslag onder zee voor het maritieme ecosysteem.

Voordat toestemming voor opslag onder zee zal worden verleend, zullen onder andere de milieu- en veiligheidseffecten voor het maritieme ecosysteem worden onderzocht. Zoals ik hiervoor heb aangegeven, zal ik uitsluitend toestemming geven voor opslagprojecten onder zee als de veiligheid gewaarborgd is.

De heer Van Vliet (PVV) vroeg of de extra kosten als gevolg van mijn besluit uitsluitend CO₂-opslag onder zee toe te staan zullen worden doorberekend aan de afnemers van elektriciteit.

CCS is in deze demonstratiefase nog niet rendabel, daarom willen de bedrijven hun projectvoorstellen in aanmerking laten komen voor EU-subsidie. Ik verwacht dat bedrijven die geen Europese subsidie ontvangen in deze fase zullen afzien van hun project. Immers, in dat geval zullen ze de omvangrijke kosten van een dergelijk grootschalig project in rekening van hun klanten moeten brengen en zullen zij zichzelf daardoor uit de markt prijzen ten opzichte van andere energieleveranciers die op goedkopere manieren hun CO₂-uitstoot beperken. Overigens blijkt uit verschillende onderzoeken, onder andere van het IEA, dat CCS op de langere termijn, na afloop van de demonstratiefase, een van de meest kosteneffectieve methodes kan worden om in de overgangsfase naar een CO₂-neutrale energievoorziening te voldoen aan de doelstelling voor emissiereductie.

De heer Koppejan (CDA) vroeg hoe voorkomen kan worden dat als gevolg van mijn besluit uitsluitend CO₂-opslag onder zee toe te staan vertraging optreedt in de realisatie van de doelstellingen.

Zoals ik in mijn beantwoording d.d. 25 maart 2011 (TK 2010–2011, 32 645 en 28 982, nr. 2) van de vragen ten behoeve van het Algemeen Overleg Energie heb aangegeven, is de verwachting dat lege gasvelden onder zee voldoende CO₂-opslagcapaciteit zullen bieden. Tevens heb ik in genoemde brief aangegeven dat de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu op korte termijn in een brief aan de Tweede Kamer, op grond van een analyse van Planbureau voor de Leefomgeving, zal aangeven of Nederland in 2020 voldoet aan het Europese CO₂-reductiedoel (– 20%).

Mevrouw Van Tongeren (GL) vroeg waarom Nederland niet overweegt om een bodemprijs in te stellen.

Tot nu toe heeft Nederland zich altijd zeer terughoudend opgesteld tegenover ingrijpen in de ETS-markt. Met de keuze van het instrument van emissiehandel kiezen we ervoor om de markt zijn werk te laten doen. Dat betekent ook dat we moeten accepteren dat er prijsfluctuaties optreden. Het ETS zorgt ervoor dat reductiemaatregelen daar worden genomen, waar dat het goedkoopst is. Wanneer op nationaal niveau geïntervenieerd wordt, zoals door het Verenigd Koninkrijk voorgesteld, wordt dit principe tegengewerkt: immers, de prikkel om CO₂ te reduceren in het Verenigd Koninkrijk zou groter worden dan in andere landen. Daardoor vindt er geen optimaal kosteneffectieve verdeling van CO₂-reducties binnen het ETS meer plaats. Binnen het emissiehandelssysteem is de CO₂-prijs geen doel op zich, maar een resultante van vraag en aanbod van rechten. De kern is dat de CO₂-prijs in directe relatie staat met het ETS-plafond. Wanneer er teveel ruimte is onder het ETS plafond, zal de CO₂-prijs niet veel prikkel tot reductie bieden. Alleen verlaging van het ETS plafond zal resulteren in een opwaartse druk van de CO₂-prijs. Andere oplossingen leiden al snel tot verstoringen van de markt. Bijgaand treft u de brief aan, die ik van partijen in de tender windenergie op zee heb ontvangen. Ik zal u informeren zodra ik hierover een besluit heb kunnen nemen.

De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
M. J. M. Verhagen